

КОМПЕТЕНТНИ И МОТИВИРАНИ СЪДЕБНИ СЛУЖИТЕЛИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ЕФЕКТИВНО ФУНКЦИОНИРАЩА СЪДЕБНА СИСТЕМА

Миглена Тачева

Национален институт по правосъдие

COMPETENT AND MOTIVATED COURT EMPLOYEES – PRECONDITION FOR AN EFFECTIVELY FUNCTIONING JUDICIAL SYSTEM

Miglena Tacheva

National Institute of Justice

Резюме: В доклада се поставя на полето на доктрината темата за съдебната администрация. Обосновава се потребността от обучението на съдебните служители, което стои в основата на ефективното правосъдие. Извеждат се основните цели, заложи при осъществяване обучението на съдебната администрация. Представя се ролята на Националния институт на правосъдието в процеса на обучение.

Ключови думи: *съдебна система, съдебна администрация, съдебни служители*

Abstract: The report puts in the field of the doctrine the issue about the court administration. The necessity of training of the court employees is justified, which is the base for effective justice. The main goals, set in the implementation of the training of the court administration are outlined. The role of the National Institute of Justice in the training process is presented

Keywords: *judiciary, court administration, court employees*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2021.48>

Въведение

Правното регулиране на бизнеса или условията, които държава-та създава за функциониране на стопанската дейност, са проявление на върховенството на закона – разбирано като правна сигурност и ефективност на правните средства за защита на правата и законните интереси на всички стопански субекти.

Съдебното обучение е предизвикателство, което през годините успя да обедини усилията на съдебната, изпълнителната и законодателната власт, на цялата професионална общност, на неправителствения сектор и на международните партньори. Националният институт на правосъдието вече 18 години формира и надгражда знания, умения и компетентности на съдии, прокурори, следователи и съдебни служители. Но днес темата е за съдебните служители.

За съдебна администрация може да се говори в много аспекти. Например като част от общото понятие „администрация“ или като съвкупност от служители с определен статут в Закона за съдебната власт.

Днес аз ще си позволя да говоря за съдебната администрация, за лицето на съдебната система. Съдебните служители са първите, които гражданите срещат при посещение в съдебна институция. Този контакт понякога може да бъде и единствен, а както знаем, няма второ първо впечатление.

Съдебната администрация е тази, която подпомага реализирането на дейността на органите на съдебната власт. Отговорността на съдебните служители е огромна, тъй като те са част от цялостния процес на правораздаване; те са тези, които активно, неизменно и понякога анонимно подпомагат работата на всеки съдия, прокурор и следовател.

Авторитетът на съдебната администрация е част от авторитета на цялата съдебна система. И този авторитет трябва да се гради и утвърждава. Това може да се осъществи само чрез почтеност и висок професионализъм.

Прогласяването на основните принципи на работа на съдебната администрация, визирани в Етичния кодекс на съдебните служители, а именно – законност, безпристрастност, компетентност, отговорност, честност, са само част от задълженията на служителите. Тяхно право обаче е да получават условия за повишаване на квалификацията или преквалификацията си.

За всички в тази зала е ясно, че обучението на съдебните служители стои в основата на ефективното правосъдие – съдебните служители са тези, които активно и неизменно подпомагат работата на всеки съдия, прокурор, следовател и административен ръководител в органите на съдебната власт.

Създаването на Националния институт на правосъдието през

2003 г. предостави изключителната възможност и на съдебните служители да бъдат обучавани в публична институция като задължение на държавата. Обучението им стартира със 7 базови теми като част от единната програма за обучение на Института със съдействието на Инициативата за укрепване на съдебната система на Американската агенция за международно развитие. Важността на квалификацията на съдебните служители бе обективирана и в Закона за съдебната власт, където през 2007 г. бе заложено участието на съдебните служители в квалификационните курсове на Националния институт на правосъдието да се взема предвид при тяхното повишаване.

Основните цели, заложили при осъществяване обучението на съдебната администрация, са:

- подобряване на професионалните познания и практическите умения на съдебните служители за ефективно изпълнение на служебните им задължения;
- уеднаквяване на работните практики в администрацията на отделните съдилища и прокуратури;
- изграждане на висока административна култура, ориентирана към качествено обслужване на обществото.

С оглед обстоятелството, че новопостъпващите в съдебната система служители започват работа без предварителна специална подготовка, както и предвид спецификата на работата в специализираната съдебна администрация, през 2006 г. бе разработено и проведено първото въвеждащо обучение за новоназначени служители в съдилищата, а през 2008 г. бе реализиран план за обучение и на новопостъпилите в Прокуратурата на Република България служители. Желанието и стремежът на НИП да развива непрекъснато своите учебни ресурси доведоха до постоянното актуализиране и надграждане на обученията за новоназначени служители.

Понастоящем НИП предлага богата палитра от тематични области и разполага с повече от 40 разработени програми, като учебните планове включват както специализирани теми, насочени към различните длъжности в специализираната съдебна администрация и съобразени с тяхната специфика, така и теми от обща компетентност, които акцентират върху познанията и уменията, използвани като критерии при атестирането на съдебните служители. Целта на текущото обучение е осигуряване на висококачествено обучение за възможно най-голям брой съдебни служители със стаж в съдебната

система. Наред с основната ориентация на учебното съдържание към повишаване на професионалната подготовка във всяко обучение се поставя акцент върху усвояването и прилагането на етичните норми и правила, включително и антикорупционното поведение, събрани в Етичния кодекс на съдебните служители.

Следва да се отбележи и обстоятелството, че във връзка с новите реалности и работа в условията на усложнена пандемична обстановка експерти психолози разработиха учебни планове за обучение, насочено към изграждане на умения за стратегически оценка, анализ и планиране на професионалното поведение на съдебната администрация при управление на проблемни ситуации, свързани с техните функционални задължения.

От 2021 г., с оглед въвеждането на Единната информационна система на съдилищата, НИП предоставя на служителите специализирани, практически ориентирани обучения за работа с нея, а във всеки учебен план от специализираните текущи обучения изрично е включен модул, свързан с ЕИСС.

За гарантиране на ефективността и високото качество на обученията способства разнообразието на обучителни форми, които дават широки възможности за достъп и участие на съдебните служители. Докато в началото бяхме ограничени единствено от предлагането на присъствено обучение с прожектиране на слайдове от шрайбпроектор, то през 2021 г. спокойно можем да кажем, че НИП, посредством изградената информационно-технологична структура, със своята мултифункционална и леснодостъпна система за електронно обучение – Порталът за електронно обучение, с въведената Информационна система за управление на процеса на обучение (ИСУПО), с надградените дигитални знания и умения на съдебните служители и на собствената си администрация, направи възможно предоставянето на обучителни ресурси не само чрез присъствена, но и посредством електронна дистанционна, комбинирана (смесена) или хибридна форма, в които са използват множество иновативни комуникационни и интерактивни подходи за представяне на учебното съдържание.

Днес НИП предоставя модерни комбинирани обучителни форми, като дистанционният формат дава възможност за широка теоретична подготовка посредством лекционни материали, а последващата присъствена част осигурява практическото приложение на получените знания и тяхното адаптиране към принципите и практиката на

съдебната дейност.

Ежегодно повече от 1000 съдебни служители от съдилищата и прокуратурите участват в обучителните дейности на Института. Систематично провежданото въвеждащо, първоначално обучение на новопостъпили съдебни служители е солидна основа за професионално развитие и ефективно изпълнение на различните длъжности в администрацията.

Обучителните дейности за съдебната администрация се обезпечават както от бюджета на НИП, така и от проекти с европейско финансиране, които НИП изпълнява.

Наред с обученията, които организираме самостоятелно, успешното сътрудничество на НИП с редица европейски обучителни институции дава възможност и на съдебните служители да участват в обучителни дейности на партньорските ни организации в чужбина.

С цел обезпечаване на нужната езикова подготовка на съдебните служители за пряката им работа, както и за участие в международни проекти и програми, НИП инициира за 4-ти път в последните 8 години кампании за чуждоезиково обучение на английски и френски език.

От друга страна, на Общото събрание на ЕМСО през 2019 г. в Букурещ поставихме началото на обучението на съдебни служители на европейско ниво с включването им като изрична целева група в обучителната дейност на Мрежата. Като член на Управителния комитет на ЕМСО, НИП активно участва в развиването на дейности, насочени към усъвършенстване на професионалните компетентности на съдебните служители.

Обучението на съдебните служители е новата стратегическа цел в Европейската стратегия за съдебно обучение, приета в края на 2020 година. Както отбелязва в изказването си при представяне на Стратегията Комисарят по въпросите на правосъдието, Дидие Рейндерс **„Всички, които работят в областта на правосъдието, трябва да бъдат на висотата на предизвикателствата на 21-ви век. Сред тези предизвикателства е изцяло новата област на изкуствения интелект, която трябва да проучим при пълно зачитане на основните права. Текущата криза, свързана с COVID-19, е сериозно напомняне за необходимостта от бърза цифровизация на правосъдието“.**

За 2022 г. се планира 15% от участниците в обученията на Мрежата да са съдебни служители, като ще се реализират и първите об-

мени за съдебни служители в рамките на Програмата за обмен на ЕМСО.

В целия си професионален път като съдия, министър на правосъдието и пазител на държавния печат и сега като директор на Националния институт на правосъдието винаги съм отчитала ключовата роля на съдебните служители за работата на съдебната система.

Затова, когато бях избрана за директор на Националния институт на правосъдието през 2016 г., една от първите задачи, по която започнахме работа, бе свързана с признаването на професията „Съдебен служител“.

През 2017 г. с подкрепата на Висшия съдебен съвет, министъра на правосъдието, г-жа Цеца Цачева и министъра на образованието – проф. Николай Денков, предприехме стъпки към иниципирането на професионално обучение на съдебни служители, което да отговори на потребността от квалифицирана професионална администрация в органите на съдебната власт. В резултат на това министърът на образованието и науката – г-н Красимир Вълчев, издаде Заповед №РД-09-5862/14.12.2017 г., с която за първи път беше призната професията „Съдебен служител“ със специалност „Съдебна администрация“ и тя бе включена в Списъка с професиите за професионално образование и обучение. Това направи възможно приемането на Държавен образователен стандарт с Наредба на Министъра на образованието и науката, обнародвана в ДВ, брой 45/07.06.2019 г., който стана задължителен за всички обучаващи институции, които имат право да организират обучение по професията.

Специално подчертавам ролята на Икономически университет – Варна в това начинание, като отчитам опита и традициите, които Университетът има в предоставянето на качествено образование. И ето 4 години по-късно – първият випуск бакалаври по специалност „Съдебна администрация“ се дипломира успешно.

Професионалните гимназии също включиха специалността „Съдебна администрация“ в програмите си и скоро първите випуски от 12 средни училища в страната ще завършат 5-годишното си обучение по тази специалност.

Центровете за професионално обучение предлагат по-различен формат на обучение по тази специалност. Действащи съдебни служители вече преминаха процедура по валидиране на професионалните си знания за получаване на свидетелство за професионална квалифи-

кация „Съдебен служител“.

Започнах своя доклад с думи за авторитета, който трябва да се гради. Възможностите за обучение, които предоставят ИУ Варна и другите институции от системата на професионалното образование, са сериозна предпоставка и начин в съдилищата и прокуратурите, в адвокатските, нотариалните и съдебно-изпълнителните кантори да влизат предварително професионално подготвени кадри. За НИП остава задължението да продължи да работи за повишаване на квалификацията на съдебните служители.

Огромна е отговорността ни – като институции на знанието – да подготвим професионални кадри както за бизнеса, така и за съдебната система. В книгата си „21 урока за 21 век“ един от новаторите в съвременната философия – Ювал Харари, разглежда обучението на бъдещето като обучение на компетентности, в което най-важни са уменията за критично мислене, комуникативност и устойчивост в непрекъснато променящата се среда.

Ние заедно имаме важната задача да мотивираме и насърчаваме обучаващите да се изграждат като достойни и професионални представители на съдебната система, които споделят и защитават принципите на върховенство на правото и работят за утвърждаване на европейска съдебна култура. Защото само мотивирани и знаещи хора могат да градят своето успешно бъдеще, но са и ключът към нашето добруване и просперитет.

За контакти: Миглена Тачева
Национален институт по правосъдие
nij@nij.bg